

In de kijker

Appelbĳten

Tijdens het eerste MOS-werkjaar leggen we de klemtoon op afval sorteren. Om alle activiteiten in goede banen te leiden, richten we een MOS-werkgroep op. Elke klas is om beurten verantwoordelijk voor het opruimen van de speelplaatsen en het correct sorteren van het afval. Sinds het tweede werkjaar krijgt afvalpreventie meer aandacht. We composteren nu en elke woensdag is fruitdag. Om ouders en kinderen te motiveren hebben we zelf een lied geschreven.

Het MOS lied

(Muziek: melodie van Jamelia's Superstar
Tekst: Bea Bradt)

Even aandacht iedereen (heyo - heyo)
Onze school is op de been (heyo - heyo)
Afval komt in ons milieu
dat worden we grondig beu
Daarvoor staat het MOS-team klaar (heyo-heyo).
Wij zijn vechters, ja, echt waar (heyo- heyo)
Wij willen veel verder komen
Weet je waar we nu van dromen?

Refrein

Een fruitdag komt eraan
iets waar we achter staan
we werkten er al aan

en gaan er met z'n allen tegenaan
minder afval is wat wij beogen nu voortaan
Geen plastic of papier
alleen een klokhuis hier
of een bananenschil
dat is toch wat iedereen van ons wil
Let maar op: er staan nog meer acties van
't MOS op til
Vorig jaar begon het pas (heyo-heyo)
sorteren in elke klas (heyo- heyo)
't Eerste MOS-logo is binnen
't Tweede willen we ook winnen
Als je de woensdagspeeltijd (heyo-heyo)
lekker in een appel bijt (heyo-heyo)
Denk dan wat je wil bereiken
minder afval: dat zal blijken

Maar we willen nog verder gaan. We willen het restafval zoveel mogelijk beperken, zuiniger omgaan met energie en de school verfraaien met aanplantingen. Een echte schooltuin is ons doel. De MOS-werkgroep bestaat uit leerlingen van het 4de, 5de en 6de leerjaar. We vergaderen regelmatig. De kinderen hebben zelf slogans ontworpen. We hebben ze op de best zichtbare plaatsen opgehangen. De MOS-werkgroep houdt een oogje in het zeil en zorgt ervoor dat de afspraken nageleefd worden.

De Wijze Eik, Eeklostraat 121, Mariakerke
Sandra Devrieze, Nick Sedeyn, Eva De Maesschalck, Bea Bradt
www.dewijzeeik.be, de.wijze.eik@pantarhei.be

Blijf vragen stellen

De naam van onze milieuwerggroep is Kresco. Dat staat voor **K**ruikenburgse **e**colo**g**isten. Het Sint-Jozefsinstituut ligt in het domein van kasteel Kruikenburg in Ternat. We zijn een ASO-school, een 2de en 3de graad met ongeveer 660 leerlingen en 60 leerkrachten. Oerbossen is het jaarthema. We leggen niet de nadruk op het *probleem* van de oerbossen. We kiezen ervoor om oplossingen te belichten waaraan we als consument zelf kunnen werken: het gebruik van recyclagepapier en van FSC-hout. Dit alles past volledig in de vakoverschrijdende eindtermen milieueducatie.

OERBOSSENCAMPAGNE

We geven zelf de basisinformatie aan de leerlingen. Op een personeelsvergadering introduceren we het thema. Wie in de eigen les informatie wil geven, zet zijn naam op een lijst. Dat heeft zo zijn voordelen: geen klachten over lesuren die wegvallen, geen kosten voor sprekers en 20 leerkrachten (1 op 3) werken zich vrijwillig in het thema in.

FSC = Forest Stewardship Council, een internationaal label dat garandeert dat het hout afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen.

Voor de les over FSC gebruiken we een filmpje van WWF waarin heel duidelijk het verschil te zien is tussen wildkap en doordacht bosbeheer. Voor de les over recyclagepapier stellen we zelf lesbladen op. De leerlingen voeren een zoekopdracht uit op www.milieukoopwijzer.be en maken tekeningen en reclameslogans voor FSC-hout en recyclagepapier. Die fleuren later een infostandje op de speelplaats op.

Vakoverschrijdende eindtermen milieueducatie tweede graad

Milieuzorg: "de leerlingen zijn bereid tot een duurzaam gebruik van grondstoffen, goederen, energie en vervoermiddelen."

Vakoverschrijdende eindtermen milieueducatie derde graad

Natuur- en milieubeleid: "de leerlingen hebben bij het kopen van goederen en verbruiken van diensten oog voor nieuwe milieuvriendelijke alternatieven of kleinschalige initiatieven in het kader van een duurzame ontwikkeling."

Kresco organiseert een verkoop van oerbosvriendelijke artikelen: cursusblokken, kopieerpapier, ringkافتen, opbergmappen, potloden... Allemaal uit gerecycleerd papier of FSC-hout. Vooraf brengen we de ouders op de hoogte van de reden van onze verkoop en de prijzen. We verkopen voor meer dan 500 euro. Volgend schooljaar organiseren we die verkoop bij het begin van het eerste trimester en nog eens halverwege het jaar.

WWF organiseert infosessies over FSC, o.a. speciaal voor TSO- en BSO-scholen met een houtopleiding. Die leerlingen zijn immers de professionelen van de toekomst en moeten later bewuste keuzes kunnen maken i.v.m. materiaalgebruik.

De infosessie duurt 2 uur. Aan de hand van een video en een powerpoint-presentatie besteedt WWF aandacht aan:

- Wat is FSC-gelabeld hout?
- Wat is de stand van zaken i.v.m. FSC in België en in de wereld ?
- Wat is chain of custody certificering ?
- Beschikbaarheid van FSC-gelabeld hout en technische eigenschappen van minder gekende houtsoorten (bespreking aan de hand van staaltjes).

WWF heeft ook een handleiding "duurzaam houtgebruik" met een technisch en een pedagogisch deel. Te downloaden via www.wwf.be.

Je kunt de cd-rom aanvragen via info@wwf.be.

De leerkrachten aardrijkskunde hebben bovendien beloofd om in de lessen over de oerbossen in het 4de jaar zeker iets over FSC te vertellen en het filmpje te tonen.

We organiseren een voetbalmatch tussen

leerkrachten en leerlingen, een veldloop en allerlei sponsoracties per klas. Zo zamelen we 1340 euro in. Tijdens een slotmoment overhandigen we die plechtig aan Veerle Dossche, "oerbossencampagner" van Greenpeace. Met Greenpeace onderhouden we trouwens nauwe contacten. Zij hebben ons veel achtergrondinformatie en advies gegeven. De burgemeester overhandigt de 'trofee van de burgemeester' aan de klas die het meest sponsorgeld heeft ingezameld.

BELEID EN POLITIEK

Ook beleid en politiek laten we niet ongemoeid. De leerlingen zetten hun naam op een spandoek dat Greenpeace in Brazilië draagt in de optocht van jongeren n.a.v. de CBD, de Conferentie over Biodiversiteit.

In een brief aan de beide ministers van Leefmilieu, Peeters en Tobback, stellen we enkele vragen.

"Waarom worden schoolhandboeken nog steeds niet op recyclagepapier gedrukt, terwijl dat toch technisch mogelijk is? Waarom spreken grote leveranciers van papierwaren dikwijls zo ontradend over recyclagepapier wanneer een school een bestelling wil doen?" De leerkrachten ondertekenen de brief. De belangrijke boodschap van minister Tobback in zijn antwoord is: "Blijf als school vragen stellen, want alleen als de vraag groot genoeg is zal de markt bijdraaien."

We zamelen handtekeningen in voor het Vlaams Fonds Tropisch Bos.

We schrijven een brief aan de burgemeester met daarin een verslag van onze campagne en de stappen die we intern proberen te zetten. We stellen hem en de milieuambtenaar de vraag wat de gemeente doet voor een oerbosvriendelijk beleid. De milieuambtenaar belooft meteen om bij een eerstvolgende bestelling naar FSC te vragen. N.a.v. onze brief houdt men in de gemeentediensten een enquête over het gebruik van recyclagepapier. Een aantal beslissingen zijn het directe gevolg: men bestelt zeker voortaan gerecycleerd wc-papier, het gemeentelijk infoblad wordt op recyclagepapier gedrukt en voor alle kopieer- en printpapier wordt onderzocht of het kan op recyclage. Een fraai resultaat!

CONSEQUENT

We proberen natuurlijk ook zelf consequent te zijn. Voortaan bestellen we nog enkel gerecycleerd wc-papier en dito agenda's. Kopieerpapier wordt verder onderzocht en vergeleken. Ook voor examenblokken, examenkladpapier, briefpapier en omslagen zijn we op zoek naar de juiste papierkeuze. Verder hebben we een lijst opgemaakt van

papiersparende maatregelen die we volgend schooljaar invoeren. We herhalen zeker de steekproef bij leerlingen en leerkrachten naar het gebruik van recyclagepapier. Bij de eerste steekproef blijkt dat ongeveer 20% van de leerlingen hun notities maken op recyclagepapier. Ook de leerkrachten scoren niet beter. Hopelijk wijzen de cijfers van een volgende steekproef op een verbetering.

Het was een boeiende campagne. We zijn erin geslaagd een ver-van-mijn-bed-thema toch dichtbij-ons te krijgen. We hebben leren letten op allerlei misleidende reclame in de papiersector. Niet alle zogenaamde groene labels zijn ook echt groen. We zien hoe onze directeur direct mee was en nu de juiste kritische reflex heeft. Bij elke papierbestelling vraagt ze nu meteen aan de telefoon: "Is het Blauwe Engel?" Bij de bestelling van nieuwe stoelen en lessenaars voor 2 lokalen vraagt ze aan de firma of ze FSC-meubelen heeft. Het antwoord blijft vaag maar uit de technische fiche blijkt dat de firma vrij goed bezig is. De multiplex-toepassingen zijn uit gerecycleerd FSC-hout. Ze belt meteen terug en zegt: "Waarom zet je dat niet in jullie folder? Daar gebruik je enkel de term 'milieuvriendelijk'. Maar wat betekent dat? Scholen zijn daar tegenwoordig gevoelig voor."

Als die kritische ingesteldheid van onze directie ook een beetje overstraalt naar de leerlingen, dan zullen de winkeliers in Ternat en omstreken binnenkort kritische en milieubewuste consumenten over de vloer krijgen. En is dat niet een van de bedoelingen van MOS?

*Sint-Jozefsinstituut, Stationsstraat 39, Ternat
Frie Vermeiren, 053 67 35 09,
frieda.vermeiren@belgacom.net*

Diversiteit

BSGO De Puzzel in Mechelen haalt het derde logo in 2005. Het schooltijdschrift, 't Bellend Puzzeltje, publiceert het verslag van Juliana.

Op 27 oktober 2005 vertrok ik met juf Rina, juf Chris en Yamina met de trein naar Brussel. Dan zijn we met de metro verder gereden. We stapten tot aan de zaal en gingen binnen. Ik kreeg een sticker op mijn trui. Er stond op: Mechelen Basisschool De Puzzel. We keken eerst naar een klein toneelstukje over afval tot iedereen er was. Toen gingen we naar de grote zaal. Daar keken we naar het echt toneelstuk: Water Bubbels Circus. Harry was echt niet erg handig. Ze noemden hem onhandige Harry.

Het was wel heel leuk met het water en de zeepbellen. Daarna was er een toespraak van Minister Frank Vandenbroucke. Dan werd het logo uitgereikt. Samen met Yamina mocht ik het logo gaan halen op het podium. Toen het gedaan was, gingen we veel eten (gezond!). We kregen nog broodjes mee voor op de trein. Daarna bracht juf Chris ons naar huis. 't Was heel leuk!

Juliana Dikec - 4de leerjaar.

In februari 2006 organiseert de Puzzel een projectweek diversiteit. Kinderen van verschillende nationaliteiten maken het eigen land bekend bij de medeleerlingen op een tentoonstelling met vlaggen, landkaarten, zelfgemaakte foldertjes en gerechten. De kleutertjes lopen in een interculturele modeshow.

BSGO De Puzzel, Mechelen,
bs.depuzzel@telenet.be, www.depuzzel.be

5STW gaat Europees

De subsidies voor Comenius 2-projecten (www.ond.vlaanderen.be/socrates/socrates/Comenius/comenius2.htm) zijn echt wel betekenisvol. Onze school krijgt het eerste jaar zo'n 1500 euro voor het schoolproject en 4500 euro voor buitenlandse samenkomsten.

Een uitdaging. Als logoschool zijn we altijd op zoek naar iets aantrekkelijk om de MOS- inspanningen nieuw leven in te blazen. Het Comenius 2-project biedt financiële mogelijkheden.

In november 2004 gaat een leerkracht met een projectvoorstel naar een 5-daags Europees

Congres in Polen om partners in andere landen te vinden. Het resultaat is het schoolproject "ENERGON!" in 5 scholen in 4 landen: 2 Belgische, 1 Spaanse, 1 Franse en 1 Turkse school.

Ignace Nerinck van college Hagelstein, Sint-Katelijne-Waver schrijft de grote lijnen van het project uit. Hij wordt coördinator van het project, dat start in september 2005 in de 5 scholen.

SEPTEMBER-OKTOBER

We beslissen dat het 5de jaar Sociaal Technische (3 klassen) het project intensief voert tijdens de lessen en dat de hele school meewerkt in een bredere context.

Motivatie van leerkrachten en leerlingen bereiken we met de 'ecologische voetafdruk' (www.voetafdruk.be). 5STW leert de voetafdruk

kennen in de lessen godsdienst en wetenschappen, de leerkrachten tijdens de middagpauze. Een aantal leerkrachten zijn bereid om in hun lessen ruimte en tijd vrij te maken voor het project. We maken de afspraak dat de twee coördinerende leerkrachten de organisatie op zich nemen om elke week in een ander vak een stukje van het project te laten uitwerken. Dat loopt lang niet altijd gesmeerd, maar na een jaartje weten we waarop we moeten letten. Punten voor dagelijks werk kunnen bv. een belangrijke stimulans betekenen.

In de lessen Nederlands maken de leerlingen een voorstelling van zichzelf met het oog op de correspondentie met de buitenlanders. Tijdens de les Engels vertalen ze die tekst.

Een paar vrijwilligers maakt een pp-presentatie in het Engels voor de schoolwebsite.

De tweede week van oktober houden we een actie i.v.m. *carfree day*. De leerlingen feliciteren iedereen die met de fiets naar school komt met een snoephartje. Met foldertjes onder de ruitwissers maken ze de leerkrachten gevoelig voor het broeikas effect.

NOVEMBER-DECEMBER

Het schoolkrantje publiceert eind november een bevraging over het gebruik van energie thuis. De leerlingen leggen het project in alle klassen uit. Dat levert een 60-tal ingevulde enquêtes op. Een goede eerste steekproef dus. We verwerken de enquêtes tot taartdiagrammen. Dat zou in de wiskundelessen gebeuren. Maar door een ongeluk-

kige planning moeten de coördinerende leerkrachten en het doen. De enquête gebeurt op gelijkaardige manier in de 5 scholen in de 4 landen. Dat wordt een belangrijk communicatieonderwerp. In de lessen milieutechnologie en op het internet leren de leerlingen ondertussen over de opwarming van de aarde en het broeikaseffect. Ze maken in de lessen plastische opvoeding affiches die ze in januari in de gangen ophangen om de leerlingen van de andere klassen te sensibiliseren.

ZUIVERE LUCHT GEVRAAGD!!

Maak plaats!
WABLIEF?
Pas op!
Anders zit het verkeer strop!!

Gebruik meer de fiets en je doet er iets aan !!

Want autovervuiling verdrievoudigt het risico op een hartinfarct!!!!

Wie zich in het autoverkeer begeeft, ziet zijn risico op een hartinfarct binnen het daaropvolgende uur verdrievoudigen. De vervuulende uitlaatgassen lijken daarbij de hoofdschuldige te zijn, ook al kan stress eveneens een rol spelen.

Groetjes van alle 5STWers!!

De communicatie tussen de verschillende scholen loopt niet altijd zoals gewenst. Het informatieforum op het internet werkt niet echt. In december hebben we met de coördinerende leerkrachten in de Parijse school een 3-daagse. We nemen ons voor om het probleem op te lossen. De resultaten van de enquête worden daar besproken en het verdere verloop van het project uitgewerkt.

JANUARI-FEBRUARI

In januari bereiden de leerlingen dikke-truiendag voor. Op 16 februari zetten we de verwarming 3°C lager. In elke klas meten we de temperatuur op en vindt gelijktijdig een quiz plaats over Kyoto en het broeikaseffect. We reiken 10 filmtickets uit op de speelplaats. We ervaren die dag een bezielende bedrijvigheid in de hele school! Ook de communicatie begint langzaam vlotter te verlopen. De leerlingen van de verschillende scholen wisselen onderling e-mailadressen uit en beginnen te chatten. De coördinerende school maakt een website met Moodle en brengt alle gegevens samen. Je kunt het zelf bekijken op: www.collegehagelstein.net/moodle waar je als 'gast' kunt inloggen voor het project 'ENERGON'. Het forum op Moodle werkt echter ook niet zo goed. Chatten blijkt eenvoudiger.

MAART-APRIL

Op 20 maart trekken we met 45 leerlingen naar een natuurvriendenhuis in de Ardennen voor een werktweedaagse, gewapend met 5 draagbare computers en een kleine bibliotheek. Bedoeling is de ontbrekende informatie op te zoeken, een goed verslag te schrijven en plezier te maken. In de voormiddag werken we in groep, in de namiddag combineren we sport en ontspanning. We selecteren de leerlingen die in april naar het eindcongres in Turkije gaan. De Europese gemeenschap draagt de kosten (behalve de maaltijden).

De laatste gezamenlijke activiteit is een bezoek aan het EHA!, het ecohuis in Antwerpen, waar een uitgewerkte energiezoektocht hen leert hoe energie uit te sparen in het dagelijks leven.

APRIL: TURKIJE

Vijf leerlingen en twee leerkrachten van het Sint-Jozefsinstituut bezoeken Düzce in Turkije waar een internationale groep van 21 studenten en 10 leerkrachten bijeenkomt. De Turken hebben hun uiterste best gedaan om ons heel goed te ontvangen. In de Turkse school werken we 's morgens aan het project en 's namiddags doen we uitstappen. We bespreken het vervolg van het project en leggen experimenten i.v.m. energie vast. We schrijven een brief naar de Europese parlementairen om aandacht te vragen voor het probleem van het broeikaseffect.

Ondertussen leren we over het Turkse onderwijssysteem en de islamcultuur.

De leerlingen chatten met de thuisblijvers over wat ze meemaken. In mei stellen de leerlingen hun project voor op de opendeurdag.

WERKPLAN

Ons werkplan voor het 2de jaar is ondertussen goedgekeurd. We kunnen gerust zeggen dat het project in de school geslaagd is, maar de communicatie met de buitenlandse scholen zou nog beter kunnen. Werken met een forum op het internet is duidelijk nog geen 'gemeengoed'. Misschien kan de Vlaamse overheid wat meer energie en geld aan doelgerichte bijscholing spenderen?

Voor informatie over het project kun je terecht bij
Annemie Creemers, 03 440 20 32,
annemie.creemers@fulladsl.be,
Sint-Jozefsinstituut, Borsbeek.

Kijk ook op de website van

www.sjiborsbeek.be/comenius

Bij het departement onderwijs: www.ond.vlaanderen.be/socrates/socrates/Comenius/comenius2.htm

Bij Hagelstein: www.collegehagelstein.net/moodle

Op de Europese website:

www.europa.eu.int/comm/education/socrates/comenius